

2 Ιουνίου 2020
Αριθμ. Πρωτ.: 275563/23038/2020

Πληροφορίες: Πολύδερα Γρηγορία (τηλ.:2131306709)
E-MAIL: gram_koinonikhs_prostasias@synigoros.gr

Ε.Φ.Κ.Α.
Τοπικό Υποκατάστημα Μισθωτών *****
Τοπική Διοικητική Επιτροπή

Τ.Κ. 60 132 *****

Θέμα: Καταλογισμός ποσού 17.249,33€, ως αχρεωστήτως καταβληθέντος, σε βάρος της συνταξιούχου του Ε.Φ.Κ.Α ***** (ΑΜ *****, ΑΜΚΑ *****).

Σχετ.: Η υπ' αριθ. *****/7-2-2020 ένσταση της κας ***** .

Ο Συνήγορος του Πολίτη στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων του κατά το άρ. 103 § 9 του Συντάγματος και το ν.3094/2003 εξετάζει αναφορά της κας ***** κατοίκου *****, 93 ετών η οποία ζητά την παρέμβαση της Αρχής σχετικά με την υπ' αριθ. *****/7-2-2020 ένσταση που έχει υποβάλει στο Υποκατάστημά σας.

A. Ιστορικό

Σύμφωνα με τα διαλαμβανόμενα στην αναφορά της κας ***** δια του πληρεξουσίου εκπροσώπου της κου ***** , τέκνο αυτής και όπως προκύπτει από τα στοιχεία του σχηματισθέντος στην Υπηρεσία μας φακέλου:

Με την υπ' αριθ. *****/5-6-1992 Απόφαση Δ/ντή του Περιφερειακού Υποκαταστήματος τ.ΙΚΑ-ΕΤΑΜ Θεσσαλονίκης απονεμήθηκε σύνταξη λόγω αναπηρίας στην κα. *****/από 18-12-1991.

Με τις υπ' αριθ. *****/8-12-1994 και *****/1-11-1997 Αποφάσεις Δ/ντή του Περιφερειακού Υποκαταστήματος τ.ΙΚΑ-ΕΤΑΜ Θεσσαλονίκης παρατάθηκε η σύνταξη αναπηρίας επ' αόριστο.

Με την υπ' αριθ. *****/13-11-1998 Απόφαση Δ/ντή του Περιφερειακού Υποκαταστήματος τ.ΙΚΑ-ΕΤΑΜ Θεσσαλονίκης μετατράπηκε η σύνταξη λόγω αναπηρίας σε γήρατος από 1-9-1998.

Με την υπ' αριθ. *****/7-10-1999 Απόφαση Δ/ντή του Περιφερειακού Υποκαταστήματος τ.ΙΚΑ-ΕΤΑΜ Θεσσαλονίκης χορηγήθηκε σύνταξη λόγω θανάτου από 1-3-1999.

Με υπ' αριθ. *****/25-06-2001 Απόφαση Δ/ντή κρίθηκε αίτημα της κας ***** για απονομή σύνταξης γήρατος ΙΚΑ-ΤΕΑΜ. Επί του εγγράφου της Απόφασης στο πεδίο ΣΥΝΤΑΞΙΟΥΧΟΙ ΑΛΛΟΥ ΤΑΜΕΙΟΥ έχει συμπληρωθεί το πεδίο χειρόγραφα «Λόγω Θανάτου ΑΜ 6583856». Με την εν λόγω Απόφαση πραγματοποιήθηκε η διακοπή της σύνταξης αναπηρίας και απονεμήθηκε στην κα ***** σύνταξη γήρατος πλήρης από 11-4-2001 με βάση 4.050 η.α και το Τ.Η. της 8^{ης} ασφαλιστικής κλάσης και απονεμήθηκε το ποσό του κατωτάτου ορίου.

Με την υπ' αριθ. *****/15-5-2019 Απόφαση Δ/ντή του Περ/κού Υποκ/τος Μισθωτών του ΕΦΚΑ χορηγείται, κατόπιν της από 1-3-2019 αιτήσεως της συνταξιούχου λόγω θανάτου κας *****, προσαύξηση του βασικού ποσού της σύνταξης λόγω απόλυτης αναπηρίας, σύμφωνα με τις διατάξεις των ν.1140/1981, ν.3518/2006 και σύμφωνα με την αριθ. *****/19-4-2019 γνωμάτευση της ΑΥΕ ΚΕΠΑ ***** με την οποία κρίθηκε ότι εμπίπτει στις διατάξεις του άρθρ. 42 παρ. 3 του ν.1140/1981, με ποσοστό αναπηρίας 85%, όπως ισχύουν από 21-12-2006 σύμφωνα με το άρθρο 60 του ν.3518/2006, για το χρονικό διάστημα από 1-3-2019 μέχρι εφ' όρου ζωής.

Με την υπ' αριθ. *****/12-11-2019 Απόφαση Δ/ντή του Περ/κού Υποκαταστήματος Μισθωτών Θεσσαλονίκης τροποποιήθηκε εν μέρει η αριθ. *****/25-06-2001 Απόφαση με νέο τρόπο υπολογισμού από 11-4-2001 υπολογιζόμενο με το ποσό των οργανικών διατάξεων, ήτοι Κλάση 8^η, υπολογιζόμενα ημερομίσθια 1037, Βασικό ποσό τ.ΕΤΕΑΜ 29.453 δρχ ή 86,44€ και όχι αυτό του κατωτάτου ορίου, καθώς η κα ***** ήταν συνταξιούχος λόγω θανάτου του συζύγου της. Με την Απόφαση αυτή καταλογίζονται σε βάρος της τα επιπλέον αχρεωστήτως καταβληθέντα ποσά τ.ΕΤΕΑΜ που εισέπραξε από 11-4-2001 και μετά.

Τέλος, με την υπ' αριθ. *****/15-1-2020 Απόφαση της Δ/ντριας του Τοπικού Υποκαταστήματος Μισθωτών ***** του ΕΦΚΑ καταλογίστηκε σε βάρος της κας ***** ποσό 17.249,33€ από καλοπίστως πλην αχρεωστήτως εισπραχθέντων ποσών συντάξεων για το χρονικό διάστημα από **1-1-2001 έως 31-7-2019** (μήνας αναγγελίας της σύνδεσης των δύο συντάξεων 8^{ος}/2019). Επίσης, με την ως άνω Απόφαση το ποσό θα παρακρατείται από το ¼ της σύνταξης λόγω γήρατος έως την ολοσχερή εξόφλησή του, με έναρξη αναγγελίας στην μηχανογράφηση 3^ο/2020.

Στο σημείο αυτό επιθυμώ να σημειώσω, ότι σύμφωνα με το άρθρ. 4, παρ. 4 του νόμου 3094/2003, *«σε περίπτωση που ασκηθεί ενδικοφανής προσφυγή, ο Συνήγορος του Πολίτη δεν επιλαμβάνεται του θέματος πριν αποφασίσει το αρμόδιο όργανο ή παρέλθει άπρακτη προθεσμία 3 μηνών από την άσκηση της προσφυγής»*.

Με τα παραπάνω δεδομένα και την αυστηρή τήρηση των δεσμευτικών για μας διατάξεων, με το παρόν έγγραφο, ενόψει και της συζήτησης της ένστασης της κας *****, επιθυμούμε να θέσουμε υπόψη σας τα ακόλουθα ευελπιστώντας ότι έτσι, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων μας, θα συμβάλουμε στην δίκαιη κρίση της Τ.Δ.Ε έτσι ώστε η όποια Απόφαση ληφθεί να μην αφήσει περιθώρια βάσιμης αμφισβήτησής της από τους ενδιαφερόμενους, αποκαθισταμένης έτσι της εμπιστοσύνης τους προς τις Υπηρεσίες του Ε.Φ.Κ.Α.

Συγκεκριμένα θα θέλαμε να επισημάνουμε τα ακόλουθα:

B. Νομικό Πλαίσιο και συναφείς επισημάνσεις της Ανεξάρτητης Αρχής.

Διατάξεις του Α.Ν. 1846/1951 άρθρο 29 παρ. 14.

Με τη παράγραφο 14 του άρθρου 29 του α.ν.1846/1951 (Α' 179), όπως η παράγραφος αυτή προστέθηκε με το άρθρο 5 παρ. 6 του ν. 825/78 (Α' 189) και αντικαταστάθηκε τελικώς με την παράγραφο 3 του άρθρου 29 του ν. 1902/1990 (Α' 138), ορίζονται τα εξής:

α. Τα κατώτατα όρια συντάξεων ορίζονται στα ποσά, όπως αυτά έχουν διαμορφωθεί στις 30.9.90 κατά κατηγορία δικαιούχων. Εφεξής τα κατώτατα αυτά όρια αναπροσαρμόζονται σύμφωνα με την παρ. 9 αυτού του άρθρου με το ίδιο ποσοστό και από την ίδια ημερομηνία.

β. Τα κατά το προηγούμενο εδάφιο κατώτατα ποσά συντάξεων, υπό τις προϋποθέσεις των διατάξεων της παρ. 3 του παρόντος άρθρου, προσαυξάνονται με τα επιδόματα για τη σύζυγο και για κάθε παιδί ... γ. ...

δ. Δεν δικαιούνται τα κατά την παρούσα παράγραφο κατώτατα όρια συντάξεων οι συνταξιούχοι ή βοηθηματούχοι τύπου συντάξεως, οι οποίοι λαμβάνουν και άλλη σύνταξη από το Δημόσιο ή Ν.Π.Δ.Δ., το Ι.Κ.Α. ή άλλο φορέα κύριας ασφάλισης, εκτός αν το άθροισμα των

συντάξεων αυτών υπολείπεται του κατώτατου ορίου σύνταξης, πλήρους ή μειωμένου, το οποίο θα εδικαιοῦτο ο συνταξιούχος από το Ι.Κ.Α., προσαυξημένου κατά 25%, οπότε καταβάλλεται από αυτό η διαφορά. Ο σχετικός έλεγχος γίνεται κατά την απονομή σύνταξης με τη χορήγηση οιασδήποτε νέας παροχής του κλάδου συντάξεων και κατά την 1η Απριλίου κάθε επόμενου έτους, το ποσό όμως της διαφοράς στο ενδιάμεσο χρονικό διάστημα μέχρι την επόμενη σύγκριση καταβάλλεται αμετάβλητο.... ε. ...».

Με τις διατάξεις της παρ.1 του άρθρου 13 του ν.1469/1984:

«1. Η περίπτωση δ` της παρ. 14 του άρθρου 29 του Α.Ν. 1846/1951, όπως προστέθηκε με την παρ. 6 του άρθρου 5 του Ν. 825/1978, αντικαθίσταται ως εξής:

"δ. Οι διατάξεις αυτής της παραγράφου δεν εφαρμόζονται στις περιπτώσεις των συνταξιούχων ή βοηθηματούχων του Ι.Κ.Α., οι οποίοι παίρνουν και άλλη σύνταξη από το Δημόσιο ή ΝΠΔΔ ή άλλο οργανισμό κύριας ασφάλισης ή και από το Ι.Κ.Α.

Αν όμως το άθροισμα αυτών των συντάξεων είναι μικρότερο του κατώτατου ορίου της καταβαλλόμενης από το Ι.Κ.Α. σύνταξης αυξημένου κατά 25%, καταβάλλεται από το ΙΚΑ η διαφορά μεταξύ του αθροίσματος των συντάξεων και του αυξημένου κατά 25 % κατώτατου ορίου σύνταξης, με εξαίρεση τις περιπτώσεις χορήγησης από το Ι.Κ.Α. μειωμένης σύνταξης οπότε καταβάλλεται η διαφορά μεταξύ του αθροίσματος των συντάξεων και του αυξημένου κατά 25% κατώτατου ορίου σύνταξης μειωμένου ανάλογα.

Σε καμιά πάντως περίπτωση το καταβαλλόμενο από το Ι.Κ.Α. ποσό κάθε σύνταξης δε μπορεί να είναι μεγαλύτερο από το κατά περίπτωση πλήρες ή μειωμένο κατώτατο όριο. Ο σχετικός έλεγχος γίνεται κατά την απονομή της σύνταξης ή τη χορήγηση νέας παροχής κλάδου σύνταξης από το ΙΚΑ και κατά την 1η Απριλίου κάθε επόμενου έτους.

Το ποσό της διαφοράς καταβάλλεται για όλο το μέχρι της επόμενης σύγκρισης χρονικό διάστημα αμετάβλητο, μη επηρεαζόμενο από τυχόν αυξομειώσεις των ποσών των συντάξεων στο ενδιάμεσο χρονικό διάστημα...»

Χρόνος παραγραφής των αξιώσεων του Ε.Φ.Κ.Α. από αχρεωστήτως καταβληθείσες παροχές

Σύμφωνα με τις διατάξεις της παραγράφου 1 του άρθρου 103 «Επιστροφή αχρεωστήτως καταβληθεισών παροχών» του Ν.4387/2016 (ΦΕΚ Α'85/12-05-2016)

«1. Κάθε παροχή που έχει καταβληθεί από το ΙΚΑ-ΕΤΑΜ αχρεώστητα, επιστρέφεται ανεξαρτήτως υπαιτιότητας του λαβόντος και αναζητείται, σύμφωνα με τις διατάξεις του ΚΕΔΕ. Σε περίπτωση υπαιτιότητάς του αναζητείται εντόκως, με επιτόκιο 3%.....».

Στην αιτιολογική έκθεση του ν. 4387/2016 στο άρθρο 103, αναφέρεται ότι «... με την προτεινόμενη διάταξη καθίσταται σαφές το δικαίωμα της υπηρεσίας προς αναζήτηση των παροχών που καταβλήθηκαν αχρεώστητα. Παράλληλα όμως εισάγει σαφή διάκριση των περιπτώσεων κατά τις οποίες δεν συντρέχει υπαιτιότητα του λαβόντος και σε εναρμόνιση με τη σχετική νομολογία απαλλάσσει από την έντοκη επιστροφή, όσους εισέπραξαν καλόπιστα».

Σύμφωνα με την περίπτωση 2 της υποπαραγράφου ΙΑ6, της παραγράφου ΙΑ του άρθρου πρώτου του Ν.4093/2012 (ΦΕΚ Α'222/12-11-2012) «Έγκριση Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2013–2016 – Επείγοντα Μέτρα Εφαρμογής του ν. 4046/2012 και του Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2013–2016»

«...2. Αξιώσεις των Φορέων Κοινωνικής Ασφάλισης αρμοδιότητας του Υπουργείου Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας που αφορούν την επιστροφή αχρεωστήτως καταβληθεισών παροχών παραγράφονται μετά εικοσαετία από την τελευταία καταβολή. Κάθε αντίθετη διάταξη καταργείται».

Ανάκληση Διοικητικών Πράξεων

Σύμφωνα με τον Α.Ν. 261/1968 ο οποίος αναφέρεται στον χρόνο ανακλήσεως παράνομων διοικητικών πράξεων,

«1. Ατομικά διοικητικά πράξεις, εκδοθείσαι κατά παράβασιν νόμου, ανακαλούνται υπό της Διοικήσεως ελευθέρως και άνευ οιασδήποτε δια το Δημόσιον συνεπείας, εντός ευλόγου από της εκδόσεως αυτών χρόνου.

Επιφυλασσομένων των ειδικών, άλλως οριζουσών, διατάξεων της κειμένης νομοθεσίας, χρόνος, ήσων της 5ετίας τουλάχιστον από της εκδόσεως των κατά τα άνω ανακλητέων πράξεων, εν ουδεμιά περιπτώσει δύναται να θεωρηθή ως μη εύλογος προς ανάκλησιν, ανεξαρτήτως τυχόν κτήσεως υπό τρίτων βάσει αυτών οιοδήποτε δικαιώματος».

Περαιτέρω σύμφωνα με την πάγια νομολογία του ΣτΕ, επιτρέπεται ανάκληση των παράνομων ευμενών διοικητικών πράξεων **εντός ευλόγου χρονικού διαστήματος**, που προσδιορίζεται στην πενταετία, ακόμη και αν οι εν λόγω πράξεις χαρακτηρίζονται από τις σχετικές διατάξεις ως οριστικές ή ανέκκλητες (ΣτΕ 540/2014, 2721/2009, 2403/1997).

Σχετικά με την αξιολόγηση της καλής πίστης του συνταξιούχου που εισέπραξε αχρεωστήτως παροχές

Η καλή πίστη του δικαιούχου πρέπει να προκύπτει από τη σταθερή και δικαιολογημένη πεποίθησή του ότι ήταν δικαιούχος του ποσού της σύνταξης, ενόψει των συγκεκριμένων εκάστοτε συνθηκών και της συμπεριφοράς των αρμόδιων οργάνων. Αν δεν αποδεικνύεται ότι η αχρεώστητη καταβολή προήλθε από δόλια ενέργεια, ο ασφαλισμένος τεκμαίρεται καλόπιστος. (Α.Στεργίου, *Δίκαιο Κοινωνικής Ασφάλισης, Β΄ Έκδοση, 2015, σ.292,293*). Η συνδρομή δόλου που αποτελεί τη νόμιμη βάση της αναζήτησης, θα πρέπει να βεβαιώνεται ειδικώς στην καταλογιστική πράξη των ασφαλιστικών οργάνων με πλήρη αιτιολογημένη κρίση (ΣτΕ 1917/93, 4454/87).

Εν προκειμένω, η κα ***** ουδέποτε απέκρυψε κανένα στοιχείο περί της ασφαλιστικής της κατάστασης. Σημειώνεται ότι επί της με αριθ. *****//25-6-2001 Απόφασης Δ/ντή του Υποκαταστήματος Θεσσαλονίκης έχει σημειωθεί ότι ήταν συνταξιούχος λόγω θανάτου με αναγραφή του Α.Μ. του θανόντα συζύγου της. Επίσης, είχε υποβάλλει και σχετική υπεύθυνη δήλωση στις 15-2-2002 στο ΙΚΑ-ΤΕΑΜ-Γραφείο Συντάξεων όπου δήλωνε την λήψη σύνταξης λόγω γήρατος (κατώτατη) από το ΙΚΑ. Συνεπώς ο Ασφαλιστικός Φορέας είχε πλήρη γνώση για τη συνταξιοδοτική της κατάσταση.

Αρχή της μη αναζήτησης των καλοπίστως εισπραχθεισών παροχών και οι σχετικές διατάξεις του α.ν. 1846/51 και του ν. 4387/2016

Πριν την θέση σε ισχύ του άρθρου 103 του ν. 4387/2016, όπως καταγράφεται ανωτέρω, η επιστροφή των αχρεωστήτως καταβληθεισών παροχών από τον Ε.Φ.Κ.Α. (πρώην ΙΚΑ-ΕΤΑΜ) αντιμετωπιζόταν με το άρθρο 40 παρ. 4 του α.ν. 1846/51, σύμφωνα με το οποίο: *«Πάσα παροχή εις χρήμα αχρεωστήτως καταβληθείσα υπό του ΙΚΑ, ως και η αξία των εις είδος τοιούτων, τα της αποτιμήσεως των οποίων θέλει προσδιορίσει Κανονισμός, επιστρέφονται εντόκως προς 5%, αναζητούνται δε, κατά τας διατάξεις περί αναγκαστικής εισπράξεως των καθυστερουμένων εισφορών του Ιδρύματος».* Η διάταξη όριζε την έντοκη επιστροφή των αχρεωστήτως καταβληθέντων παροχών, ανεξαρτήτων υπαιτιότητας του λαβόντος, σε αντιδιαστολή με την ισχύουσα η οποία διαχωρίζει την καλόπιστη ή κακόπιστη λήψη των παροχών από τον λαβόντα.

Η αναζήτηση των αχρεωστήτως καταβληθεισών αλλά καλοπίστως εισπραχθεισών παροχών αντίκειται στις αρχές της χρηστής διοίκησης και της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης του διοικούμενου. Από τον συνδυασμό των αρχών αυτών, έχει διαμορφωθεί στο δίκαιο κοινωνικής ασφάλισης η αρχή της μη αναζήτησης των καλοπίστως εισπραχθεισών

παροχών. Η αρχή αυτή συνεχίζει να ισχύει και θεωρείται πάντα ότι «συμπορεύεται» με τις διατάξεις περί επιστροφής αχρεωστήτως καταβληθεισών παροχών (βλ. Α. Στεργίου, Δίκαιο Κοινωνικής Ασφάλισης, Εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα - Θεσσαλονίκη, σελ. 410).

Η αρχή της μη αναζήτησης αχρεωστήτως εισπραχθεισών παροχών κάμπτεται εφόσον υπάρχει ρητή περί του αντιθέτου διάταξη. Όμως, κατά την ομόφωνα αποδεκτή θέση θεωρίας και νομολογίας, «*τέτοια αντίθετη διάταξη δεν συνιστούν ορθώς, κατά τη νομολογία, διατάξεις που αφορούν απλώς τις προϋποθέσεις αναζήτησης των αχρεωστήτως καταβληθεισών από την πλευρά του φορέα παροχών (λ.χ. άρθρο 40 παρ. 4 α.ν. 1846/51). Οι διατάξεις αυτές θέτουν ένα γενικό κανόνα στον οποίο η εν λόγω αρχή λειτουργεί κατά βάση ως εξαιρέση*» (Α. Στεργίου, Οι γενικές αρχές του δικαίου κοινωνικής ασφάλισης, ΕφΔΔ, τ. 4-2011, σελ. 510 επ.).

Σχετικά με την αναζήτηση των αχρεωστήτως καταβληθέντων παροχών, δυνάμει των σχετικών άρθρων του Α.Ν. 1846/51 παλαιότερα και πλέον του ν.4387/2016, και λαμβάνοντας υπόψη την αρχή της χρηστής διοίκησης, σύμφωνα με την πάγια νομολογία των Διοικητικών Δικαστηρίων (ΣτΕ 540/2014, 2533/2013, 590/2010), «*αντίκειται στην αρχή της χρηστής διοικήσεως – γενική αρχή που ισχύει στο δίκαιο της κοινωνικής ασφαλίσεως- η αναζήτηση από τον ασφαλιστικό οργανισμό περιοδικών ασφαλιστικών παροχών μετά την πάροδο εύλογου χρόνου από την είσπραξή τους, αν οι παροχές αυτές έχουν μεν καταβληθεί αχρεωστήτως από τον ασφαλιστικό οργανισμό, ο ασφαλισμένος όμως τις έχει εισπράξει καλοπίστως*. (ΣτΕ 1618/2011, 166/2009, 2291/2009, 154/2008, 819/2007, 2010/2006, 703/2004, 1876/2002, 237/2000). *Η αναζήτηση των πιο πάνω επιτρέπεται μόνο εφόσον κριθεί ότι αυτός που έχει εισπράξει τα αναζητούμενα ποσά τελούσε κατά την είσπραξή τους σε δόλο έναντι του οργανισμού, η κρίση δε για τη συνδρομή του δόλου πρέπει να αιτιολογείται ειδικώς*». Εναπόκειται στη Διοίκηση να αιτιολογεί ειδικώς τη συνδρομή δόλου (ΣτΕ 703/20004, 1876/2002, 237/2000). Σύμφωνα με τη νομολογία αυτή, ενόψει του περιοδικού χαρακτήρα των παροχών, ναι μεν γίνεται δεκτή η ανάκληση της πράξης για το μέλλον, όμως η καλή πίστη του συνταξιούχου και η παρέλευση ευλόγου χρόνου αποκλείουν την αναζήτηση των ήδη καταβληθέντων, δηλαδή την αναδρομική ανάκληση. Αντιθέτως, [...] επιβάλλεται η αναζήτηση από το Ι.Κ.Α. των ποσών αυτών αν το διάστημα που μεσολάβησε μεταξύ της εισπράξεως και της αναζητήσεως είναι μικρό, εκτός αν αυτός που έχει εισπράξει, παρανόμως πλην καλοπίστως, τις χρηματικές ασφαλιστικές παροχές επικαλεστεί και αποδείξει ότι η επιστροφή τους στο Ι.Κ.Α. θα είχε ως συνέπεια το σοβαρό κλονισμό της οικονομικής του καταστάσεως.» (ΣτΕ 3415/2013, καθώς και, ενδεικτικά, ΣτΕ 3053/2014, ΣτΕ 3459/2006, ΣτΕ 3557/2007 κ.ά.).

Λαμβάνοντας υπ' όψιν τους κανόνες ανάκλησης των παράνομων ευμενών διοικητικών πράξεων καθώς και τον βιοποριστικό χαρακτήρα των ασφαλιστικών παροχών, τα διοικητικά δικαστήρια έκριναν παγίως ότι «*η αναζήτησις των παρανόμως, πλην καλοπίστως, ληφθέντων ποσών [...] αποκλείεται μετά την πάροδον ικανού χρόνου από της λήψεως λόγω των απρόβλεπτων οικονομικών συνεπειών, τας οποίας θα συνεπήγετο το μέτρον τούτο εις βάρος του υπό τας εκτεθείσας συνθήκας λαβόντος*». Ακόμη όμως και στην περίπτωση που το διάστημα ανάμεσα στην είσπραξη και την αναζήτηση της παράνομης παροχής είναι μικρό, ο καλοπίστως εισπράξας μπορεί να επικαλεσθεί και να αποδείξει ότι η επιστροφή αυτής στον ασφαλιστικό φορέα θα δημιουργήσει σε βάρος του απρόβλεπτες δυσμενείς οικονομικές συνέπειες για τη διαβίωσή του (βλ. ΣτΕ 3459/06, Διδικ, 2008, σ. 973, ΣτΕ 387/93, ΕΔΚΑ, 1993, σ. 451, ΣτΕ 2488/93, ΔΕΝ 51/1995, σ. 743, ΣτΕ 1179/93, ΕΔΚΑ, 1994, σ. 89, ΔΕφΑθ 2362/95, ΕΔΚΑ, 1995, σ. 39, ΤρΔΠρΑθ 12487/02, Διοικητικό Πρωτοδικείο Αθηνών - Πειραιά, σ. 226, ΤρΔΠρΠειρ 222/06). Η αναζήτηση δεν είναι δυνατή αν η σύνταξη είναι το μοναδικό εισόδημα του δικαιούχου. Ακόμη κι η επιστροφή ενός μικρού ποσού για κάποιον που λαμβάνει μόνο τη σύνταξή του, είναι ικανή να ανατρέψει και να θέσει σε κίνδυνο το επίπεδο της αξιοπρεπούς διαβίωσής του. [...] Ο λαβών έχει το βάρος απόδειξης της σοβαρής διατάραξης της οικονομικής του κατάστασης λόγω της επιστροφής των αχρεωστήτων ποσών. Αν από τα εκκαθαριστικά σημειώματα της κρίσιμης περιόδου προκύπτει ότι η σύνταξη είναι το κύριο μέσο βιοπορισμού, τότε πρέπει να τεκμαίρεται ο

κλονισμός από την αναζήτηση των αχρεώστητων ποσών. Όπως επισημαίνει η θεωρία του δικαίου κοινωνικής ασφάλισης, «[α]υτό το τεκμήριο προκύπτει από τη φύση και τον σκοπό της σύνταξης -όπως και των λοιπών ασφαλιστικών παροχών- που εξασφαλίζει την απαιτούμενη ποιότητα ζωής των ηλικιωμένων, εν όψει μάλιστα και των κάθε είδους αυξημένων βιοτικών και λοιπών αναγκών της τρίτης ηλικίας. Αν ο λαβών δεν διαθέτει σημαντικά περιουσιακά στοιχεία, η μηνιαία σύνταξη, κατά την κοινή πείρα, μόλις επαρκεί, εν όψει προχωρημένης ηλικίας και προβλημάτων υγείας, να καλύψει τις βιοτικές ανάγκες», Α. Στεργίου, Δίκαιο Κοινωνικής Ασφάλισης, Εκδ.Σάκκουλα).

Τέλος σημειώνεται ότι, η διάταξη του άρθρου 103 του ν. 4387/16, όπως και η προϊσχύουσα (παρ. 4 αρθ. 40 του α.ν. 1846/1951), πρέπει να εφαρμόζεται υπό το πρίσμα των ίδιων γενικών αρχών του δικαίου, ιδίως της αρχής της χρηστής διοίκησης και της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης του διοικούμενου. Ουδόλως αποκλείεται από το γράμμα της νεώτερης διάταξης του αρθ.103 του ν.4387/2016 η αρχή της μη αναζήτησης των αχρεωστήτως καταβληθεισών αλλά καλοπίστως εισπραχθεισών παροχών και η λήψη υπόψη της παραμέτρου της μη ανατροπής της οικονομικής ισορροπίας του συνταξιούχου και αποφυγής της οικονομικής του εξουθένωσης,

Γ. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Σύμφωνα με τα ανωτέρω πραγματικά και νομικά δεδομένα της υπόθεσης, ο Συνήγορος του Πολίτη θεωρεί ότι, για τη διαμόρφωση της κρίσης επί της ενστάσεως της συνταξιούχου κας ***** , η Τ.Δ.Ε. θα πρέπει να λάβει υπόψη της τα ακόλουθα:

Η καλόπιστη είσπραξη των παροχών είναι αδιαμφισβήτητη. Ο ασφαλιστικός φορέας συνομολογεί περί της μη υπαιτιότητας του λαβόντος την παροχή και την καλόπιστη στάση της και συνεπώς ο δόλος που αποτελεί τη νόμιμη βάση αναζήτησης έχει ξεκάθαρα αποτυπωθεί ότι δεν υφίσταται εν προκειμένω. Τούτο καταγράφεται ευκρινώς και στο σκεπτικό της Απόφασης καταλογισμού :

*«η είσπραξη του ανωτέρω ποσού έγινε καλόπιστα απο την *****»*

«επειδή ωστόσο εκ παραδρομής δεν έγινε σύνδεση των δυο συντάξεων και σωστή διαμόρφωση ποσού στη σύνταξη γήρατος με αποτέλεσμα η συνταξιούχος να λαμβάνει τις αυξήσεις στο καταβαλλόμενο κατώτατο όριο της γήρατος από το έτος 1999 και επείτα»

Η κα ***** ουδέποτε αμφισβήτησε ή θεώρησε ότι ελάμβανε ποσά σύνταξης τα οποία δεν εδικαιούτο να λάβει. Ο έλεγχος της συνδρομής των προϋποθέσεων θεμελίωσης δικαιώματος για απονομή σύνταξης, ο έλεγχος του ασφαλιστικού φακέλου κάθε ασφαλισμένου/υποψήφιου συνταξιούχου πριν τη χορήγηση μιας παροχής, ο τρόπος υπολογισμός του ποσού της σύνταξης και τελικώς η απονομή αυτής αποτελεί αποκλειστική αρμοδιότητα του ασφαλιστικού φορέα και όχι του ασφαλισμένου και τουλάχιστον όχι μετά από δεκαεννέα έτη, φέρνοντας τους συνταξιούχους προ εκπλήξεως. Ένδεχομένως ο καταλογισμός αυτός σε βάρος της να μην γινόταν ποτέ αν δεν είχε υποβληθεί το από 1-3-2019 αίτημα της κας ***** περί προσαύξησης της σύνταξης χρείας λόγω απολύτου αναπηρίας.

Ενόψει των ανωτέρω εκτεθέντων, η αναζήτηση των αχρεωστήτως καταβληθεισών, αλλά καλοπίστως εισπραχθεισών παροχών σε βάρος μιας συνταξιούχου 93 ετών, με βεβαρημένο ιστορικό υγείας - όπως προκύπτει και από τις Αποφάσεις των ΚΕΠΑ, με αυξημένες ανάγκες ιατροφαρμακευτικής φροντίδας ένεκα των προβλημάτων που αντιμετωπίζει, αντίκειται στις αρχές της χρηστής διοίκησης και της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης του διοικούμενου.

Σύμφωνα με τις αρχές της χρηστής διοίκησης, τα ασφαλιστικά όργανα θα πρέπει να ασκούν τις αρμοδιότητές τους, κατά το επικρατούν περί δικαίου αίσθημα, έτσι ώστε να αποφεύγονται οι ανεπιεικείς, απλώς δογματικές ερμηνευτικές εκδοχές, καθώς επίσης να επιδιώκουν την προσαρμογή των διατάξεων προς τις επικρατούσες κοινωνικές συνθήκες και

απαιτήσεις. Τα ταμεία οφείλουν να λειτουργούν εύρυθμα, μην αιφνιδιάζοντας τους ασφαλισμένους, όταν οι τελευταίοι υπολογίζουν καλόπιστα στη σταθερότητα των δημιουργημένων καταστάσεων (Α.Στεργίου, *Δίκαιο Κοινωνικής Ασφάλισης*, Β' Έκδοση 2015 σ.290). Πολλώ δε μάλλον, όταν στους τελευταίους προκαλούνται απρόβλεπτες οικονομικές συνέπειες που έχουν άμεση επιρροή στη διαβίωσή τους

Τέλος, επισημαίνεται ότι η διάταξη του άρθρου 103 ν. 4387/2016 εξακολουθεί να συμπορεύεται με την αρχή της μη αναζήτησης καλοπίστως εισπραχθεισών παροχών, στοιχείο το οποίο θα πρέπει να ληφθεί υπ' όψιν τόσο για τον μη καταλογισμό σε βάρος των καλόπιστα διοικουμένων μετά την πάροδο ευλόγου χρόνου από την καταβολή, δηλαδή μετά την πάροδο πενταετίας, κατά την πάγια νομολογία του ΣτΕ, όσο και για την αποφυγή της οικονομικής εξουθένωσης της συνταξιούχου, η οποία θα πρέπει να αξιολογηθεί και να συνεκτιμηθεί από την Επιτροπή σας.

Κατόπιν των ανωτέρω, η Ανεξάρτητη Αρχή «Συνήγορος του Πολίτη» εκτιμά ότι, στη συγκεκριμένη περίπτωση, με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, τα οποία όμως έχουν αντιμετωπίσει ήδη νομολογιακά, θα πρέπει να γίνει δεκτή η κρινόμενη ένσταση.

Κατόπιν τούτων, παρακαλούμε για την εισαγωγή του παρόντος εγγράφου στον φάκελο της ενστάσεως του κας ***** και τη σχετική ενημέρωση των μελών της Τ.Δ.Ε.

Τέλος, επισημαίνεται ότι σύμφωνα και με το άρθρο 17 του ν. 2690/1999, «Κύρωση του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας και άλλες διατάξεις», η Απόφαση της Τ.Δ.Ε., - αντίγραφο της οποίας παρακαλούμε να κοινοποιηθεί και στον Συνήγορο του Πολίτη - πρέπει να συνοδεύεται από σαφή, ειδική και επαρκή αιτιολογία.

Εν αναμονή της απάντησής σας, ευχαριστούμε για την συνεργασία και παραμένουμε στη διάθεσή σας για κάθε διευκρίνιση.

Με εκτίμηση

Γιάννης Σ. Κωστής
Βοηθός Συνήγορος του Πολίτη

Κοινοποίηση:
